Голос України

Влада — Радам!

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 91 ◆ Вівторок, 14 травня 1991 року ◆ Ціна 5 коп.

ПРОЩАВАЙ, ЗБРОЄ?

Один німець винайшов принцип заперечення заперечення. І ми «кращим» заперечували «гарне», і гарному вже не було місця. І, співаючи чужу пісню про те, що весь світ насильства ми зруйнуємо, таки зруйнували.

Церковна анафема «голосові диявола» — саксофону — примушувала винахідника інструмента ховатися на горищах та у підвалах. Потім, переможно йдучи по всьому світу, інструмент забрів і до нас. І на довгі роки впав у немилість офіційної культури на користь фаворита — баяна.

Сьогодні, без офіційної підтримки, баян занепав. А оті дивні німці проводять чемпіонати акордеоністів. Може, спробуємо без офіціозу і заживемо, як люди?

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

УРЯД України прийняв два рішення, якими створюються додаткові соціальні гарантії щодо захисту рівня життя населення республіки. Розповідь про це — в наступному номері газети.

ДОРОГАМИ Росії триває міжнародний похід-реквієм, присвячений 130-річчю перенесення праху Тараса Шевченка на Україну. Похід почався 8 травня в місті на Неві. Свій голос до вшанування пам'яті великого Кобзаря приєднали на цьому шляху ряд народних депутатів СРСР та України, представники українських громад Якутії, Тюмені, Литви та інших регіонів.

РЕСПУБЛІКАНСЬКА робоча конференція «Суверенітет України, стратегія і тактика виходу з економічної, соціальної і політичної кризи» відбулась у Павлограді Дніпропетровської області. Її ініціаторами були об'єднаний страйковий комітет гірників Західного Донбасу, а також Дніпропетровська і Запорізька крайові організації Народного руху України.

У прийнятій заяві відзначається необхідність створення Всеукраїнського об'єднання політичної коаліції демократичних громадських організацій, політичних партій, альтернативних профспілок, робітничих і страйкових комітетів, масових рухів. Мета такого об'єднання — побудова на Україні ненасильственим шляхом незалежної демократичної правової держави.

На конференції було створено оргкомітет по підготовці і проведенню в червні з'їзду Всеукраїнського об'єднання страйкових і робітничих комітетів.

Учасники конференції висловили недовір'я парламентській більшості у Верховній Раді УРСР і закликали опозицію представляти інтереси оргкомітету Всеукраїнського об'єднання страйкових комітетів.

КОНФЛІКТНА ситуація, що виникла в останні дні в ряді румунських сіл повіту Марамуреш, де проживають громадяни української національності, не набрала дальшого розвитку. Місцеві жителі, які заявили 11 травня про своє рішення перейти румуно-радянський кордон на знак протесту проти дискримінаційних дій повітових властей, розійшлися по домівках.

Список висунутих селянами претензій до місцевих властей, серед яких — вимоги провести справедливий перерозподіл земельних ділянок у цьому регіоні, налагодити постачання продовольства, було надіслано в парламентську комісію по національних меншостях і президентові Румунії.

Голос України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047 Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий коректорською — 446-60-22

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-69,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

Парламентська хроніка

ДЕ Ж ОТА КРАПЛИНА

Вечірнє засідання 12 травня

Ні, не та, що переповнює чашу (таких у нас предостатньо), а ота, що своєю розміреністю та періодичністю і камінь може продовбати. Здавалось би, нею повинно стати таке непересічне поняття, як суверенітет України. Та наш парламент інколи проявляє властивості надміцного сплаву. І тоді в запалі міжпартійної боротьби забувають про головну дійову особу — отих понад 80 відсотків громадян України, які хочуть бачити свою Батьківщину суверенною державою. На шляху до цієї святої мети немало бар'єрів, створених Центром. Та виявляється Верховній Раді цього замало: треба ще й самій будувати перешкоди, щоб з успіхами (чи труднощами) їх потім долати. А саме такою стала справа народного депутата УРСР Степана Хмари. Не хотілось би (вже вкотре) згадувати про неї, але на цей айсберг час від часу натикається парламент. Отже, обходити мовчанкою проблему, теж не можна, оскільки від цього вона не перестане бути нею.

Було б не зайвим подумати над тим, хто прогадав, а хто виграв від того, що Степан Ількович опинився в тюрмі. Смію стверджувати, що прогадав передусім народ і Верховна Рада в тому числі. Спершу розтиражований по телебаченню показ інциденту відрикошетив по опозиції і розколов народ на два табори. Далі згода на арешт та активна участь у цьому антизаконному акті парламентської більшості повернулася бумерангом вже в другий бік. А все це разом стало на заваді нормальній роботі законодавчого органу республіки.

І ось позавчора (дуже хотілось би вірити в це) конфлікт, здається, вдалося погасити. Після позачергового судоворозпорядчого засідання Верховного Суду УРСР народний депутат Ігор Юхновський повідомив про звільнення Степана Хмари з-під арешту. Подякувавши за цей гуманний акт, Ігор Рафаїлович запросив членів Народної Ради приступити до роботи, після чого, залишивши балкон, вони взяли участь в обговоренні проектів законів Української РСР «Про систему оподаткування», «Про податки з підприємств, об'єднань, організацій», «Про прибутковий податок з громадян Української РСР».

Виступи від мікрофонів засвідчили, що далеко не всі депутати схвально ставляться до одночасного обговорення трьох важливих документів. Дехто пропонував, навіть не обговорюючи, повернути їх на доопрацювання. Тож головуючому Леонідові Кравчуку довелось розтлумачити окремим «нерозуміючим», що кожен закон є додатком і внеском до обраного шляху. Щоб жити в суверенній Україні, як наголосив Леонід Макарович, необхідно мати весь пакет Законів. Тож запропоновані документи спершу слід обговорити, а коли вони розглядатимуться в другому читанні, внести необхідні поправки постатейно.

Наступні виступи депутатів засвідчили, що вони підтримують таку позицію. Тобто розпочалася конструктивна зацікавлена робота над проектами, в ході якої було внесено чимало слушних пропозицій та зауважень. Так Віталій Романюк наголосив на необхідності сприяння з боку держави розвиткові малих підприємств. Адже без них не можна собі уявити ринкових відносин, шлях до яких намічає парламент. Коли ж сплачувати 35 відсотків податку, 37 — соцстраху, 12 — з обороту, 5 — президентських, то коштів не залишиться не тільки на соціально-культурний розвиток підприємства, а й на зарплату виробникам.

Василь Руденко, окрім пропозицій і доповнень до окремих статей проекту, звернув увагу депутатів на те, що комусь вигідно для дестабілізації обстановки на Україні поширювати чутки щодо оподаткування в підсобних господарствах селян худоби, птиці, садів тощо. У той же час Закон УРСР «Про прибутковий податок з громадян Української РСР» чітко вказує, що не підлягають оподаткуванню доходи громадян від реалізації продукції особистого підсобного господарства, в тому числі від вирощування за договорами з підприємствами, установами, організаціями молодняка, худоби, птиці та ін...

До речі, подібні чутки не такі вже й безневинні. Вони інколи можуть призвести до того, що люди почнуть викорчовувати дерева, різати худобу, не кажучи вже про те, якими словами згадуватимуть Верховну Раду.

Більше десяти депутатів встигли виступити в обговоренні проектів законів. Дискусія продовжуватиметься на ранковому засіданні 13 травня.

На цьому можна було б і поставити крапку, якби не одна деталь, про яку часто згадують чи не на кожному пленарному засіданні, проте далі слів справа не зрушується. Мається на увазі участь депутатів у роботі сесії. Практика засвідчує, що з кожним днем число їх зменшується. Приміром, на минулому пленарному засіданні у квітні бували випадки, коли в залі знаходилося менше двох третин народних обранців. Тобто в разі необхідності прийняття якогось важливого рішення кваліфікованою більшістю Верховна Рада була б, по суті, паралізована. Може, такий крок з боку секретаріату Верховної Ради, як повідомлення в засобах масової інформації прізвищ тих, хто вперто не бажає брати участі в роботі, вплине на виборців, а ті в свою чергу на свого обранця? Не зайвим було б, напевно, вирахування грошей за «прогули» без поважних причин. Тим більше, що подібні прецеденти є в російському парламенті. І там цей захід вжили не просто до рядового депутата, а до заступника Голови Верховної Ради. Так що є над чим подумати.

Василь ТУГЛУК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПОДАТОК: ФІСКАЛ, РЕГУЛЯТОР ЧИ СТИМУЛЯТОР?

Ранкове засідання 13 травня

Зібрання заслухало повідомлення і запити народних депутатів України Л. Скорик, С. Головатого, В. Колінця, О. Мороза та В. Петренка, а потім продовжило обговорення проектів Законів УРСР «Про систему оподаткування», «Про податки з підприємств, об'єднань і організацій» та «Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян і осіб без громадянства».

Як, на жаль, уже стало сумною традицією, почалося засідання з політичної «пікіровки» представників різних угруповань з нагальних, на думку виступаючих, питань і проблем. Так, Л. Скорик (Київ) звернулася до керівництва більшості з пропозицією проголосувати за відміну постанови парламенту про арешт депутата С. Хмари від 14 листопада минулого року. Представники більшості О. Мороз (Київщина) та В. Петренко (Запоріжжя) відповіли, що з цією постановою вже давно «розібралися б», якби члени опозиції справно ходили на засідання. А В. Петренко взагалі «вколов» опозицію та її керівництво, заявивши: в справі Хмари та постанови про нього комуністи винні тільки в тому, що погано виховували в своїх рядах майбутніх керівників опозиції, які так і не навчилися плідно організовувати роботу своєї групи та присутність її членів на засіданнях...

С. Головатий (Київ) нагадав, що ще 26 березня до секретаріату парламенту надійшла вимога 17 тисяч виборців О. Коцюби про його відкликання, а з боку парламенту нема ніяких дій. Відповідь головуючого І. Плюща була дещо дивною: виявляється, ні він, ні хто-небудь в Секретаріаті цих документів не бачив. А В. Колінцю (Тернопільщина) на вимогу все-таки виконати постанову про задоволення вимог голодуючих студентів І. Плющ відповів, що вона виконується. А саме — незабаром сесія розгляне концепцію нової Конституції України. Готуються й проекти документів щодо інших вимог студентів.

А потім сесія перейшла до обговорення проектів законів про податки. Результат роботи авторського колективу кількістю в чотириста чоловік — проекти законів — були піддані нищівній критиці.

— Ми намагаємося лікувати нашу надзвичайно хвору економіку, хворе суспільство, не маючи ніяких даних про обстеження стану справ, — заявив депутат В. Петров (Полтавщина). — Як можна розглядати ці закони, не маючи навіть даних про те, як виконувався бюджет за перший квартал цього року? В проектах законів говориться, що всі податки надходять тільки до республіканського бюджету. То, мабуть, за елементарною логікою, перш ніж приймати такі закони, треба остаточно визначитися в питанні Союзу. Закликаю всі закони в такому вигляді не приймати навіть у першому читанні.

Головна ж причина критики законопроектів полягала в тому, що депутати побачили головний недолік документів в їхній концепції. А саме — в бажанні перекласти недолугість сучасного стану економіки і вихід з кризи на плечі трудящих, трудових колективів, підприємств і організацій (В. Карпенко, Київ). Податки, за словами депутата В. Пилипчука (Ровенщина), мають грати роль **фіскала** (примушувати об'єктів і суб'єктів суспільства виконувати необхідні функції), **стимулятора** (допомагати розумно визначати пріоритети в нагальних потребах економіки, сільського господарства, культури, науки, освіти тощо і з допомогою пільгових податків допомагати розвиватися потрібним галузям, стимулювати ділову активність трудівників) та **регулятора** (регулювати за допомогою диференційованих податків як доходи громадян, так і прибутки підприємств, щоб не було «державного здирства» і забезпечувалася соціальна справедливість). «Такою має бути податкова система ринкової економіки. Вона має забезпечувати зростання обсягів виробництва, — заявив депутат, — а нам же запропоновано в основному стару фіскальну податкову систему».

— Такі закони тягарем падають на економіку, на трудові колективи, знижують ділову активність, — вторив йому В. Сальниченко (Луганщина). — Хай краще нижчими будуть податкові ставки, але стимулюють продуктивну працю. Треба не вилучати кошти високими податками, а стимулювати виробництво продукції. Тоді й надходження до бюджету будуть більшими.

І хоча голова Комісії парламенту з питань планування, бюджету, фінансів і цін А. Печеров запевняв, що закони об'єктивні, бо не задовольняють нікого, що автори проектів виходили з принципів оподаткування всіх і пільгового оподаткування не окремих підприємств чи установ, а напрямів використання фінансів (соціальні програми, милосердя тощо), депутатів він не переконав. Були різні пропозиції — відкинути всі законопроекти, проголосувати за окремі, але 295 депутатів віддали голоси за пропозицію: проекти не приймати, а направити на доопрацювання з аналізом пропозицій з усіх сторін, із залученням уряду і фахівців. На цьому сесія на півгодини раніше припинила роботу, щоб підійти з новими силами до обговорення структури кабінету міністрів.

Володимир СКАЧКО,
парламентський кореспондент «Голосу України».

ЧИ БУТИ ЧЕТВЕРТІЙ ВЛАДІ, ПРОКУРОРСЬКІЙ?

У Декларації про державний суверенітет України записано, що державна влада в республіці здійснюється за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Зрозуміло, що це положення необхідно реалізувати, закріпивши його в новій Конституції України. Водночас Декларація зазначає, що найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів здійснюється Генеральним прокурором Української РСР, який призначається Верховною Радою Української РСР, відповідальний перед нею і тільки їй підзвітний.

То яке ж місце має належати прокуратурі в системі державної влади? Отут і виникають проблеми, суперечності, зіштовхуються позиції. Концепцією нової Конституції України пропонується структуювати прокуратуру до судової влади. Один з членів робочої групи і Конституційної комісії Верховної Ради УРСР народний депутат Віктор ШИШКІН дав з цього приводу інтерв'ю газеті «Голос України».

— Вікторе Івановичу, багато хто з ваших колег, народних депутатів і членів Конституційної комісії, не погоджується з тим, що прокуратура має бути структуйована до судової системи, пояснюючи це тим, що прокуратура таким чином буде залежною від суду, а це не сприятиме ні зміцненню законності, ні захисту прав і свобод громадян.

«Пишемо» нову Конституцію України

— Передусім давайте з'ясуємо, що таке влада. Це, якщо коротко, інститут, що приймає остаточні рішення. І доречно, коли йдеться про законодавчу, виконавчу чи судову влади, де діє певна система противаг і утримань, де немає одноосібної влади. Зовсім інше — влада прокурорська. До утворення прокуратури у 1922 році при Верховному Суді РРФСР у попередні роки аналогічні функції виконували такі органи, як ревтрибунали, Ради Народних Комісарів, місцеві Ради, надзвичайні комітети. Так от, Ленін пропонував, щоб прокуратура не була наділена адміністративною владою. Єдиним її правом було здійснення нагляду за дотриманням законності і повідомлення про її порушення органів, до компетенції яких входило прийняття остаточних рішень. Ленін пропонував, щоб прокуратура оскаржувала незаконні дії виконавчих органів у судовому порядку. Власне, це те, до чого ми прагнемо тепер, більше як через 70 років. Тоді ця пропозиція Леніна не пройшла одним голосом на спільному засіданні Політбюро та Оргбюро РКП(б). А от інша пропозиція Леніна — структувати прокуратуру до судової системи—пройшла на тому ж засіданні, але вже більшістю в один голос. І фактично прокуратура у такому вигляді проіснувала певний час. Та оскільки становище прокуратури не влаштовувало авторитарний режим, гіпертрофований за сталінських часів, потрібен був якийсь окремий апарат, що був би непідвладний нікому. Такий, що не мав би противаг влади. Цей апарат був створений як окрема структура в державі, нібито нікому не підлегла, а фактично підлегла одноосібно Сталіну. Отакою була прокуратура наприкінці 20-х років. Законодавчо це було закріплено Конституцією 36 року. Хоча іншими нормативними актами вже до цього було поховано стару систему, після введення так званих спецсудів і спецтрійок було фактично ліквідовано судову систему, створювану Леніним.

І прокуратура набула іншого статусу.

От приміром, становище прокурора у судовому засіданні явно не відповідає за своєю «ваговою» категорією, якщо можна так сказати, захисникові. Прокурор домінанта. Мало того, він є обвинувачем як сторона у процесі і він же покликаний здійснювати нагляд за дотриманням законності. Як об'єктивно одна особа може виступати в ролі обвинувача і здійснювати нагляд? Де ж тоді його неупередженість? Якщо він виступає в ролі охоронця законності, то він одночасно не може бути обвинувачем. Він має бути безпристрасною особою.

І справа не в людях, а в системі. Я на своєму віку бачив чесних людей, котрі, потрапивши в структурний апарат — партійний, прокурорський, одержавши певні важелі влади, змінювалися. Іншими ставали їх інтереси — матеріальні, моральні. Система калічила цих людей. І якщо ми говоримо про істинне правосуддя, говоримо про суд як вид влади, то прокуратура має наглядати не за судом, а за діями, пов'язаними з порушенням закону. Це вона може робити в структурі суду. До того ж, на неї можна покласти обов'язок швидко повідомляти про порушення закону.

Я розумію, що декого, хто виховувався на попередньому уявленні про прокуратуру, ці пропозиції дещо шокують. Але, ви ж розумієте, еволюція відбувається навіть у нас у парламенті. Кажуть так: спочатку ідея сприймається у «штики»: цього не може бути, це може придумати тільки людина з хворою уявою. Другий етап проходження ідеї: а в цьому щось є! Третій етап — та всім усе зрозуміло, тільки хворий до цього не зміг додуматись. Ось і в нас є три етапи проходження будь-якої ідеї...

— Людям властиво сумніватися. До того ж для самих працівників прокуратури, вихованих певною системою поглядів, політичною системою, врешті, багато важить і власний досвід.

— Так. Але треба зважати й на те, що існує світовий досвід, ігнорувати який, коли ми прагнемо побудувати справжню правову державу, було б недалекоглядно. Я б сказав — злочинно.

— Один з розділів концепції нової Конституції України називається «Суд і правосуддя». Хіба це не одне і те саме, хіба це не однакові поняття?

— Якщо говорити про стару і нинішню судову систему, то практично так — поняття аналогічні. Бо під нинішнім правосуддям мається на увазі тільки судова влада. А от якщо подивитися на міжнародну практику, то відразу стає очевидною відмінність у цих поняттях. Правосуддя складається з кількох елементів — суду і прокуратури. Так, прокуратура є органом, на який покладено обов'язок здійснювати нагляд за дотриманням законності. Саме так сформовано систему правосуддя у Західній Європі, а також у США та Японії, що знайшло відображення і в конституціях цих країн. Втім, у Конституції США немає згадки про прокуратуру, а йдеться лише про судову систему. Прокуратура лише входить до судової системи, є, так би мовити, одним з її співробітників. Тобто у структурі вона не виступає окремим монстром. Аналогічно — в Японії. Японська Конституція — молода. Вона та її «ровесниці» багато в чому увібрали досвід Конституції Сполучених Штатів Америки: конституції Греції, Італії, Франції, Іспанії закріпили прокуратуру в орган правосуддя, хоча там вона й діє на правах автономії. Тобто вона керується окремим, так званим органічним законом, що повністю узгоджується з чинним законодавством про судоустрій. Прокурори при такій системі перебувають при судовій палаті — генеральний прокурор при верховному суді або при сенаті, виконуючи роль судового органу. В деяких країнах, приміром у США, прокуратура існує при міністерстві юстиції, і міністр юстиції є водночас генеральним прокурором. Тобто там інакше побудовано взаємовідносини між судом і прокуратурою. Це і є правосуддям.

Прокурор як одна із сторін судового процесу бере участь у порушенні кримінальної справи, у підтриманні обвинувачення від імені держави, є не домінуючою, а рівноправною стороною, що забезпечує рівноправний діалог, якщо так можна сказати, із захистом.

При відсутності функцій загального нагляду прокуратура здійснює нагляд за дотриманням закону у випадках, коли за скоєні дії наступає кримінальна відповідальність. Приміром з'явилися дані про порушення закону країни в торгівлі зброєю. Скажімо, продали зброю якимсь країнам, що воюють, якимсь антиурядовим організаціям. От, приміром, під час подій на Близькому Сході деякі фірми з колишньої Західної Німеччини поставляли певні компоненти ядерної та хімічної зброї Іраку, що було заборонено законодавством. Такі дії, пов'язані з порушенням конституційних норм, підпадають під сферу порушення кримінальних справ прокуратурою. У нас же прокуратура займається підприємствами, що не виконали плану, з'ясовує, чому простоюють вагони, чому випускають некомплектну апаратуру... Тобто прокуратура за нашої економічної системи начебто нагайка для недбалих господарів.

Оскільки змінюється економічна структура нашої держави, ми впевнено йдемо до багатоукладності економіки, то й так звані функції загального прокурорського нагляду об'єктивно фактично відмирають.

Можливо, доцільно залишити сферою діяльності прокуратури те, що називається загальним наглядом щодо державної власності.

Прокуратура має захищати права людини. А змінений вигляд економіки вимагає і зміни надбудови. Тому ми прийняли таку теорію і версію, що прокуратура має бути структуйована до судової системи. Пішов цим шляхом і Союз. Подивіться, Генеральний прокурор СРСР Трубін у своїх виступах у пресі, а згодом і в самому проекті нового Союзного договору не вживає поняття «вищий нагляд». І за наявності трьох влад — законодавчої, виконавчої і судової, вищого нагляду існувати не може. Навіть якщо й мати на увазі якийсь вищий нагляд за дотриманням законності, то здійснюватиме його конституційний нагляд. Структувавши прокуратуру до судових органів, треба наділити її правом опротестування рішення тільки в судовому порядку.

— Однак правди ніде діти: судових помилок також трапляється чимало, прокурори вносять протести...

— Я, хоча й належу до судових працівників, не можу сказати, що суд це найсправедливіша нині влада. Однак, погодьтеся, судове засідання відбувається відкрито, гласно. На рішення суду можна подати касаційну скаргу, можна звернутися до вищестоящого суду. Нині прийняті рішення про департизацію судових органів, про призначення суддів вищими Радами народних депутатів, подовжено строк їх повноважень. Усе це сприяє усуненню тиску на суддів, а значить, робить їх більш справедливими. Однак є і в судах категорії працівників, котрі недостатньо володіють нормами права, що й досі не облишили у своїй практиці обвинувального ухилу, вдаються до емоційного аналізу фактів. Ось, приміром, під час зустрічей з виборцями мені задають питання: а от з моральної точки зору як суд оцінить дії С. Хмари? В юриспруденції, конкретно в суді, ніяких моральних точок зору з приводу засудження бути не може. Є — доведено чи не доведено. Все. Слово «мораль» тут не вживається.

Саме тому створюватиметься Конституційний суд. У США функції конституційного нагляду покладено на Верховний суд. Але наш судовий корпус з означених вище причин, на мою думку, не може виконувати такі функції. Бо досі Конституція не була у нас у пошані, вона не мала прямої дії. Все було декларативно, у судових рішеннях ніколи не посилалися саме на порушення конституційних вимог. Кажуть, що хтось при написанні дисертації знайшов єдину справу у всьому Союзі, в якій було посилання на одну з конституційних норм. Тобто ми ніколи не шанували Конституцію у цій площині. Тому й постала необхідність створення Конституційного суду.

Інтерв'ю взяла Світлана ПИСАРЕНКО.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

Мені 71 рік, пенсіонер. Росіянин. Прожите життя, совість утвердили в мені безкомпромісного прихильника українського Руху, демократа. Бажаю відродження українського народу, його культури, усвідомлення своєї гідності...

П. СОМОВ.

Богуслав Київської області.

* * *

Ми докотилися до ручки, все, що нами завойовано, пішло шкереберть. Від кого нам, пенсіонерам-ветеранам, чекати добра? Від кого? Якщо чесно, то я вже і не чекаю. Я тільки хочу, щоб на Україні був мир і спокій. Всі ці страйки гроблять український народ, страйкуючі сподіваються на якісь блага, але для того, щоб їм дати щось, — то його треба спершу відібрати від мене і від багатьох інших, таких, як я...

С. ЧУПІЛКО.

Валява Городищенського району Черкаської області.

* * *

Люди добрі! Що ж ви наробили? Раніше проїзд на електричці до мого города коштував 70 копійок, тепер— 1 карбованець 80 копійок. Спасибі уряду, виділив землі шість соток, але жито будувати немає коштів, а їздити кожного дня — це ж пограбування. Нам, пенсіонерам, і так випала гірка доля: голодне дитинство, гола юність, духовно пограбована зрілість, злиденна пенсія. І ось фініш. Спасибі вам, шановні законники і депутати суверенної України!

О. СОЛОВИОВА.

Запоріжжя.

* * *

З великими труднощами йде відродження української нації. Начебто і видаються хороші закони — про мову та інші, але мені здається, що все стоїть на місці. Дитсадки, інститути з українською мовою — це добре. Але ще й інші способи прищеплювання любові до України, її культури, мови. Чому б, наприклад, кожному новонародженому на Україні не дарувати безплатно «Кобзар» Т. Шевченка? То була б добра пам'ять на все життя і повага до України.

РИБАЛКО.

Будівельник Старобешівського району Донецької області.

* * *

Якось дивився по телевізору інтерв'ю з депутатом Л. Лук'яненком, котрий висловив жаль з приводу того, що не вдалося добитися реабілітації членам ОУН і УПА за 1941—1950 роки. Дозвольте запитати, а хто реабілітує невинні жертви старих людей, дітей і жінок, десятки тисяч котрих було розстріляно, зарізано, спалено живими, замучено руками членів цих організацій? Хто візьме на себе моральну відповідальність за «допомогу» гітлерівському фашизму у боротьбі проти власного народу, проти всіх народів СРСР?

А. ЮХИМЧУК.

Ровенська область.

Вісті з інших видань

«РОССИЙСКАЯ ГАЗЕТА» — МИЛОСТІ ПРОСИТЬ

Наш російський «колега» — видання Верховної Ради РРФСР «Российская газета» — з'явився на світ раніше за нас, у листопаді минулого року. Але якщо ви думаєте, що проблем у «РГ» з часом поменшало, то глибоко помиляєтеся.

Я переконався в цьому цілком випадково, слухаючи виступ головного редактора «Российской газеты» народного депутата СРСР Валентина Логунова на першій нараді власних кореспондентів (їх поки що 19) газети 22 квітня цього року. «РГ», як і «Голос України», — «дитя» парламентаріїв, які слушно вирішили, що без «колективного організатора й пропагандиста» власних ідей їм не обійтися. Однак сьогодні — за умов ринку, який чомусь особливо торкнувся цін на папір, на послуги зв'язківців — вижити важко. Досить сказати, що з нового року в кіосках «Союздруку» Москви продавалося 79 газет, а на кінець березня залишилося тільки 46.

І хоча «РГ» поки що користується підтримкою російського уряду, який відшкодував витрати, виділив кошти (конвертовану валюту теж) на ремонт приміщення російського Будинку преси на Волгоградському проспекті, 26, звідки колишні господарі навіть ручки з дверей відкрутили, на придбання 50 автомобілів «Жигулі» для власкорів, імпортного обладнання для набірного цеху, фотоапаратів, диктофонів, ускладнення є. Як і в нас, газета не завжди доходить до передплатників вчасно, тому вирішено друкуватися на місцях, а це поки що не скрізь зустрічається з азартом. Особливо там, де діяльність російського парламенту теж сприймається, м'яко кажучи, без захвату...

Але є й позитивне. Приміром те, що нема проблем з папером, і тільки в Москві та області 100 тисяч примірників газети йде вроздріб. Як і «Голос України», «РГ» теж шукає своє обличчя і читачів, але повернення газети із «Союздруку» тільки в січні становило 7,5 відсотка, а потім увійшло в «норму» — 1,5—2 відсотки. Є приємне й для журналістів: вартість номера — 1,5 тисячі карбованців, а отже, пристойні гонорари.

— Валентин Логунов відповів на кілька запитань.

— Валентине Андрійовичу, якими ви бачите шляхи співробітництва двох парламентських газет республік, що прагнуть суверенітету і встановлення стосунків не «старшого» і «молодшого» братів, а рівноправних партнерів?

— Я вважаю, що такі контакти могли б повною мірою повторити шляхи співробітництва двох наших парламентів. Газети могли б обмінюватись інформацією про роботу депутатів. Крім того, могли б співробітничати й у плані інформації для своїх співвітчизників, які проживають за межами республік. Наприклад, відкрити корпункти в Москві та Києві і подавати хроніку республіканського життя, а також розповідати про життя українців в Росії та росіян — на Україні.

— Можливо, допомагати встановленню прямих двосторонніх економічних зв'язків?

— Так. Та хіба тільки економіка? А культура, а духовність, а спорт? Що б там хто не говорив, а ми зв'язані між собою століттями, спільною історією, родинними стосунками, тому, прагнучи до безумовного суверенітету своїх республік, не треба рубати по живому. Мир і злагоду треба підтримувати всіма парламентськими методами. Я в цьому глибоко переконаний, хоча й вважаю, що найліпше мир встановлюється не в «комуналці», а між повноправними господарями власних квартир, коли не треба сваритися, кому першому йти до ванної...

— Що ви побажали б парламентаріям України, співробітникам і читачам нашої газети?

— Щоб ми плідно обмінювалися досвідом. А щодо змісту вашої газети, щоб вона відбивала не тільки сьогоднішній стан справ, а й тенденції майбутнього розвитку на шляху до повного суверенітету України. Щоб «Голос України» був не ареною суперечок партійних поглядів депутатів (для цього існують партійні видання), а дзеркалом життя республіки, абсолютно новою газетою, сміливою і правдивою у висвітленні життя республіки. Нам час уже переходити від плюралізму думок до плюралізму видань. Успіхів вам!

— А чи може «Российская газета», наприклад, надати місце для виступу на своїх сторінках парламентаріям України?

— Що стосується висвітлення поглядів на проблеми горизонтальних зв'язків, Союзного договору, загальних тенденцій розвитку стосунків між республіками і парламентами, то — милості просимо.

Володимир СКАНЯ.
Москва—Київ.

Телеграфним рядком зі Львова

ДЕНЬ СЛАВУТИЧА

У Львові пройшов день Славутича «Чорнобильський дзвін». На зібрані кошти львів'яни закупили автобус, телевізори тощо. Подарунки незабаром будуть доставлені жителям Славутича.

СВЯТО МАТЕРІ

Віками на Галичині на початку травня відзначали свято Матері. Цього року зроблено перший крок до відновлення старої традиції. Зокрема, товариство Лева організувало семінар, на якому йшлося про те, як цей день відзначали наші предки. Ряд інших заходів сприятимуть поверненню забутого свята.

ТВОРЦЯМ СЛОВА

Фонд імені Катрі Гриневичевої, створений клубом творчої інтелігенції міста, оголосив літературний конкурс малих форм. Нагороди дістануться авторам нетрадиційних вишуканих та оригінальних творів із самобутнім національним колоритом. Премії переможцям — три тисячі карбованців.

Андрій БОЄЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Навколомистецькі новини

ПОДВИЖНИК-ПЕРЕДВИЖНИК

У Вінниці з пересувною виставкою живописних робіт під загальною назвою «Сльози України» побував черкащанин Михайло Геращенко. Це художник непростої долі, своєрідний подвижник, котрий не визнавав застійних норм і дозволених тем у мистецтві, за що свого часу платив недешево. Тепер Геращенко, як колись — передвижники, демонструє свої картини по різних містах України.

На фото: виставка Геращенка у Вінниці.

Валентин ХОМЛАК.

Новини з усієї України

«ВЕСЕЛА ВДОВА» — ВЕТЕРАНАМ

Кіровоград. Кооператив «Урожай» та комерційний центр Руху напередодні свята Перемоги запросили ветеранів Великої Вітчизняної війни на прем'єру оперети Ф. Легара «Весела вдова» в місцевому театрі. 515 квитків закупили спонсори акції. Тож підняли настрій не лише ветеранам, а й працівникам театру — на вистави в Кіровограді ходять у середньому 30—50 чоловік.

Сергій ЗАПОРОЖАН,
журналіст.

ЖИВИЙ ПАМ'ЯТНИК

Сумська область. Напередодні Дня Перемоги в селищі Ямпіль почалося закладення меморіального трояндового саду. Сотні кущів квітів та саджанців декоративних дерев підготували до цієї події природолюби місцевої станції юних натуралістів. Через районну газету вони звернулися до рідних тих, хто поліг у війну, помер від ран, загинув у Афганістані, із запрошенням прийти до розарію й вибрати живий пам'ятник дідові, батькові, синові. А всі прізвища земляків, на честь яких будуть висаджені троянди, складуть скорботний список у спеціальній Книзі вшанування.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

ВОСКРЕСІННЯ ЦЕРКВИ

Житомир. Духовним поневоленням віруючих Української автокефальної православної церкви увійшов в історію 1930 рік, коли були репресовані її священики й закрито храми. Гіркі випробування випали на долю Михайлівської церкви, розташованої в центрі Житомира. Тут досі обласний театр ляльок.

Міськвиконком прийняв рішення передати у безплатне користування релігійній громаді Української автокефальної православної церкви будинок колишньої Михайлівської православної церкви з правом її реконструкції.

Ляльковому театру надано приміщення міського будинку культури по вулиці Рад. УАПЦ звернулася також з проханням повернути їй Христовоздвиженську церкву.

Григорій ШЕВЧЕНКО.
журналіст.

НЕ ПАВЛОВ ГОДУЄ ДІТЕЙ

Луганська область. 118,5 тисячі карбованців з місцевого бюджету виділено на оплату харчування у школах і дитсадках Лутугинського району, щоб довести його до рівня доквітневих цін. Половину цих грошей перерахував профком шахти імені Леніна. Схоже, намічається певна система у переоцінці соціальних пріоритетів на благо «маленької людини». Адже райвиконком згадав ще про одну, Богом і державою забуту категорію своїх громадян, поставивши на пільгове обслуговування 900 солдатських вдів і прирівнявши їх у правах до учасників війни.

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».

ДО ПІР'ЇНИ ПІР'ЇНА — БУДЕ ПЕРИНА

Херсон. Нову продукцію почали випускати у колективі Херсонського інкубаторно-птахівничого підприємства — куртки на гусячому пуху, легкі й елегантні. А справа це непроста — вищипувати пух. Ручну працю нічим не замінити. На одну куртку витрачається кілограм сировини. Крім курток, виробляють пухові подушки, поплавки.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

КУ
САМООБ

Цю олімпіа
важко переоці
чена обслугов
острова зібрал
конкурсів кро
ня, макраме...
вано виставку
дано сімфероп
лятко». Перем
канську олімп
мистецтво сам
ниться за наш

На фото: с
Барикіна, юна

ДИС

Що стверд
Енциклопедич
про Симона П
певне, здогад
Не полінуйтес

Активісти ж
запевняють, щ
льович Петлю
національний
став час відда
лежне.

Решта ж зем
ри по-філософ
може, й наста
ти, але якщо
— краще взага
ти.

А щоб роз
б прист
люрівсько ву
ли нагоду —
Тоді, в день
люри, обласна
ху, УРП Полта
ли так звани
«так званий»?
ний вислів. П
но в офіційних
кументах він ф
«несанкціонова
представник м
цьому наголо
хатиме усіх р

ЯКІ

Хоч закон
їзди ще не
дянські люди
ють можливо
мандрівку в
цього регул
мента. Якщ
стачає му
крізь усі фо

Дещо поле
цедура в на
для громадян
ціональності,
бі місцем пр
нану Німеччи
ни владнали
проблеми, то
ких властей
де. Для цьо

ХА

Протягом
по 19 травня
пройде «Слоб
— свято ду
ження націо
ри, народних
рядів слобідс
запевнили
це культуро
ства, облас
культури), с
першим поді
весь період
рії Східної У

Які ж осн
кають на хар
старої столиц
це концерти

ПОЧАЛОСЯ З ВИМОГ

Продиктовано в номер

Ще сьогодні можна почути, що Хмельниччина — фортеця застою. Десь перебудова закінчується (хоч жити від цього не легше), а тут... З часів революції, коли влада змінювалася тричі на день, місцеві жителі засвоїли: не можна висовуватись. Це — коріння історичної слухняності.

Та з квітневим підвищенням цін зворушились і тут. Напередодні травневих свят відбулася конференція трудового колективу Хмельницького радіотехнічного заводу, який на сьогодні задає тон політичного життя в місті. Було ухвалено пакет вимог з 55 пунктів, частина з яких — до республіканського уряду. Основні пункти: індексація доходів населення у відповідності до зростання цін; відмінити частину податків, а з доходів нижче прожиткового мінімуму і зовсім зняти; ввести українську грошову одиницю; провести перерахунок житлової площі, зарахувавши сюди і приміськї дачі з повним благоустроєм; вирішити питання виходу заводу з союзного підпорядкування. Одночасно учасники конференції підтримали вимоги шахтарів, поставили питання про пряме всенародне обрання Президента, деполітизацію трудових колективів. Видно, справи в країні і справді кепські, якщо терплячі хмельничани не витримали. Усвідомлення того, що з кризи можна вибратись лише власними, республіканськими силами, відчувається і в обласній Раді народних депутатів.

Михайло ВАСИЛАШКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Хмельницька область.

»—

ГЬ

азартом.
діяльність
аменту теж
ко кажучи,

ивне. При-
ема проб-
ом, і ті-
та області
ників газе-
Як і «Го-
Г» теж шу-
і читачів,
газети із
ьки в січні
сотка, а по-
норму» —
Є приємне
ів: вартість
сячі карбо-
ристойні го-

огунов від-
апитань.

**Андрійови-
чите шляхи
двох парла-
республік,
еренітету і
сунків не
молодшого»
авних парт-**

що такі кон-
вною мірою
співробіт-
х парламен-
б обміню-
ю про ро-
Крім того,
ничати й у
для своїх
кі прожива-
и респуб-
відкрити
ві та Києві
у республі-
я, а також
життя укра-

їнців в Росії та росіян — на Україні.

— Можливо, допомагати встановленню прямих двосторонніх економічних зв'язків?

— Так. Та хіба тільки економіка? А культура, а духовність, а спорт? Що б там хто не говорив, а ми зв'язані між собою століттями, спільною історією, родинними стосунками, тому, прагнучи до безумовного суверенітету своїх республік, не треба рубати по живому. Мир і злагоду треба підтримувати всіма парламентськими методами. Я в цьому глибоко переконаний, хоча й вважаю, що найліпше мир встановлюється не в «комуналці», а між повноправними господарями власних квартир, коли не треба сваритися, кому першому йти до ванної...

— Що ви побажали б парламентаріям України, співробітникам і читачам нашої газети?

— Щоб ми плідно обмінювалися досвідом. А щодо змісту вашої газети, щоб вона відбивала не тільки сьогоднішній стан справ, а й тенденції майбутнього розвитку на шляху до повного суверенітету України. Щоб «Голос України» був не ареною суперечок партійних поглядів депутатів (для цього існують партійні видання), а дзеркалом життя республіки, абсолютно новою газетою, сміливою і правдивою у висвітленні життя республіки. Нам час уже переходити від плюралізму думок до плюралізму видань. Успіхів вам!

— А чи може «Российская газета», наприклад, надати місце для виступу на своїх сторінках парламентаріям України?

— Що стосується висвітлення поглядів на проблеми горизонтальних зв'язків, Союзного договору, загальних тенденцій розвитку стосунків між республіками і парламентами, то — милості просимо.

Володимир СКАНЯ.
Москва—Київ.

…ькі новини

ВИМОГ

всім зняти;
у грошову
и перера-
площі, за-
і примісь-
благоустро-
ання вихо-
ного підпо-
часно уча-
і підтрима-
рів, поста-
ро пряме
ння Прези-

дента, деполітизацію трудових колективів. Видно, справи в країні і справді кепські, якщо терплячі хмельничани не витримали. Усвідомлення того, що з кризи можна вибратись лише власними, республіканськими силами, відчувається і в обласній Раді народних депутатів.

**Михайло ВАСИЛАШКО,
власний кореспондент
«Голосу України».**
Хмельницька
область.

Новини з усієї України

«ВЕСЕЛА ВДОВА» — ВЕТЕРАНАМ

Кіровоград. Кооператив «Урожай» та комерційний центр Руху напередодні свята Перемоги запросили ветеранів Великої Вітчизняної війни на прем'єру оперети Ф. Легара «Весела вдова» в місцевому театрі. 515 квитків закупили спонсори акції. Тож підняли настрій не лише ветеранам, а й працівникам театру — на вистави в Кіровограді ходять у середньому 30—50 чоловік.

**Сергій ЗАПОРОЖАН,
журналіст.**

ЖИВИЙ ПАМ'ЯТНИК

Сумська область. Напередодні Дня Перемоги в селищі Ямпіль почалося закладення меморіального трояндового саду. Сотні кущів квітів та саджанців декоративних дерев підготували до цієї події природолюби місцевої станції юних натуралістів. Через районну газету вони звернулися до рідних тих, хто поліг у війну, помер від ран, загинув у Афганістані, із запрошенням прийти до розарію й вибрати живий пам'ятник дідові, батькові, синові. А всі прізвища земляків, на честь яких будуть висаджені троянди, складуть скорботний список у спеціальній Книзі вшанування.

**Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент
«Голосу України».**

ВОСКРЕСІННЯ ЦЕРКВИ

Житомир. Духовним поневоленням віруючих Української автокефальної православної церкви увійшов в історію 1930 рік, коли були репресовані її священики й закрито храми. Гіркі випробування випали на долю Михайлівської церкви, розташованої в центрі Житомира. Тут досі обласний театр ляльок.

Міськвиконком прийняв рішення передати у безплатне користування релігійній громаді Української автокефальної православної церкви будинок колишньої Михайлівської православної церкви з правом її реконструкції.

Ляльковому театру надано приміщення міського будинку культури по вулиці Рад. УАПЦ звернулася також з проханням повернути їй Христовоздвиженську церкву.

**Григорій ШЕВЧЕНКО.
журналіст.**

НЕ ПАВЛОВ ГОДУЄ ДІТЕЙ

Луганська область. 118,5 тисячі карбованців з місцевого бюджету виділено на оплату харчування у школах і дитсадках Лутугинського району, щоб довести його до рівня доквітневих цін. Половину цих грошей перерахував профком шахти імені Леніна. Схоже, намічається певна система у переоцінці соціальних пріоритетів на благо «маленької людини». Адже райвиконком згадав ще про одну, Богом і державою забуту категорію своїх громадян, поставивши на пільгове обслуговування 900 солдатських вдів і прирівнявши їх у правах до учасників війни.

**Сергій СКИБА,
власний кореспондент
«Голосу України».**

ДО ПІР'ЇНИ ПІР'ЇНА — БУДЕ ПЕРИНА

Херсон. Нову продукцію почали випускати у колективі Херсонського інкубаторно-птахівничого підприємства — куртки на гусячому пуху, легкі й елегантні. А справа це непроста — вищипувати пух. Ручну працю нічим не замінити. На одну куртку витрачається кілограм сировини. Крім курток, виробляють пухові подушки, поплавки.

**Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент
«Голосу України».**

— Реалії —

КУЛЬТУРА САМООБСЛУГОВУВАННЯ

Цю олімпіаду, що відбулася у Криму, важко переоцінити. Олімпіада була присвячена обслуговуючій праці — з усього півострова зібралися переможниці шкільних конкурсів крою та шиття, вишивки, в'язання, макраме... Відбулися змагання, влаштовано виставку, усі витвори рукоділля передано сімферопольському будинкові «Малятко». Переможниці поїдуть на республіканську олімпіаду. Що ж, справа корисна — мистецтво самообслуговування вельми цінується за наших часів!

На фото: семикласниця з Алушти Ганна Барикіна, юна авторка найкращого макраме.

УКРІНФОРМ.

— Міні-репортаж —

ДИСПУТИ ПО ПЕТЛЮРІ

Що стверджує «Советский Энциклопедический словарь» про Симона Петлюру, ви, напевне, здогадуєтеся. Забули? Не полінуйтеся — загляньте.

Активісти ж Полтавської УРП запевняють, що Симон Васильович Петлюра — український національний герой, і що настав час віддати землякові належне.

Решта ж земляків С. Петлюри по-філософськи вважає, що, може, й настав час отак думати, але якщо думати страшно — краще взагалі ніяк не думати.

А щоб розрубати, ні хоча б приступитися до цього петлюрівського вузла, полтавці мали нагоду — 10 травня ц. р. Тоді, в день народження Петлюри, обласна організація Руху, УРП Полтавщини проводили так званий диспут. Чому «так званий»? По-перше, модний вислів. По-друге, все-одно в офіційних полтавських документах він фігуруватиме, як «несанкціонований захід». І представник міськвиконкому на цьому наголошуватиме — прохатиме усіх розійтися по домівках, інакше — кримінал. Але проголосували, і мітинг не мітинг — захід під кодовою назвою «диспут» розпочався у Сонячному парку.

Сонця було багато, дерев — як завжди у цьому парку, з людьми виявилося трохи тугіше. Чоловік 200—300. У центрі, біля фонтану кілька жовто-блакитних прапорів, мегафон, який час від часу переходив з рук в руки — оце й увесь антураж.

Відразу ж й обмовлюся — диспуту як такого — не вийшло. Ті, хто час від часу гукали «Слава!» чи «Ганьба!» й без оратора визначили для себе, хто такий Симон Петлюра, решта ж — у більшості своїй стражі порядку — як у формі так і без — в дискусію не вступали. Певне, за статутом не велено. Правда, деяке пожвавлення внесли: якийсь директор центру обміну інформацією та сім'ями (за назву посади наперед вибачаюсь, серед гомону не розібрав), котрий почав за здравіє... Мстислава: «Я приймав патріарха...», а закінчив за упокій: «Ви нічого не зробили для Полтави — вас треба усіх розігнати», та група заїжджих кавказців — не то спортсменів, не то рекетирів (готель «Театральний» — поряд): «Што вы его слушаете, отнимите микрофон!...»

А чоловік собі виговорився і, певне, радий пішов додому, до сім'ї.

В організаторів же диспуту почуття, мабуть, роздвоїлися. Дякувати богу, що не побили як торік, дали славну дату словами окропити. А з іншого боку — старалися майже впхолосту. Хіба що охоронникам дещо перепало. Може, що й новенького в пам'ять врізалося. Не всім, звичайно. Бо лаялися, напевно, стражі порядку, покидаючи Сонячний парк: «Такий празниковий день угратиі» В душі, звичайно. З цим поки що у Полтаві строго. Не вірите? Приїжджайте наступного року до Полтави у травні — самі переконаєтеся. Бійтеся Бога, казна-що подумали, не на день народження Петлюри запрошую — просто на весняне місто-красень помилуватися.

Віталій СОЛОНЕЦЬ.

— На виїзді — «зелений» —

ЯКЩО ДУЖЕ ХОЧЕТЬСЯ, ТО МОЖНА...

Хоч закон про в'їзди і виїзди ще не прийнятий, радянські люди усе ж шукають можливості здійснити мандрівку в один бік і без цього регулюючого документа. Якщо, звичайно, вистачає мужності пройти крізь усі формальності.

Дещо полегшена ця процедура в нашій республіці для громадян єврейської національності, які обрали собі місцем проживання об'єднану Німеччину. Якщо вони владнали всі вітчизняні проблеми, то з боку німецьких властей перепон не буде. Для цього слід пред'явити лише свідоцтво про народження та паспорт у спеціальний відділ Генерального консульства ФРН у Києві по вулиці Солом'янській, 8, та одержати анкети.

— Ми робимо цей жест з гуманних міркувань, — розповідає консул пан Рольф Вельбертс. — Адже євреї зазнали стільки страждань від гітлерівського фашизму. І якщо вони вже вирішили їхати на постійне місце проживання до Німеччини, то навіщо чинити перепони?

Але всі, хто зважився на такий крок, повинні пам'ятати, що віднині за себе і своїх рідних вони відповідають самі. Я маю на увазі те, що старики не одержуватимуть пенсію, існують проблеми з житлом і роботою. Щоправда, емігрантам з СРСР посильну допомогу надають німецькі єврейські общини, але особливо на неї не слід розраховувати.

Незважаючи на таке попередження, анкети в Генеральному консульстві ФРН у Києві за короткий строк уже одержали понад 20 тисяч чоловік.

Валентина ПИСАНСЬКА.

ХАРКІВ-ТАТО І ЙОГО СВЯТО

— Зверніть увагу —

Протягом трьох днів, з 17 по 19 травня, по Харківщині пройде «Слобожанська муза» — свято духовного відродження національної культури, народних звичаїв та обрядів слобідського краю. Як запевнили організатори (а це культурологічні товариства, обласне управління культури), свято буде чи не першим подібним заходом за весь період «новітньої історії Східної України».

Які ж основні події чекають на харків'ян та гостей старої столиці? Перш за все, це концерти просто неба на центральних майданах Харкова кобзарів та бандуристів, фольклорних колективів, учасників художньої самодіяльності з сусідніх областей України, а також давніх друзів харків'ян, майстрів мистецтв з Білгорода, Воронежа, Курська. В селі Сковородинівка, де згасло життя великого філософа українського народу, пройдуть сковородинські ярмарки. В Чугуєві, на батьківщині уславленого Рєпіна, харків'яни побачать старовинне слобожанське весілля, а на знаменитий Бурсацький узвіз Харкова знову повернуться бурсацькі розваги.

Будуть у нас, так би мовити, й сенсації місцевого значення. На будинку «Слово», де проживали колись провідні українські письменники, нарешті відкриється меморіальна дошка. А по вулиці Іванова, 35, у колишній резиденції «вождів» народу, відчиняться двері музею народної творчості та декоративно-ужиткового мистецтва.

Микола КОСИЙ.

Телеграфн… рядком з Дніпроп…

ОЛІЯ ПРОТИ …

На Верхн…
крохмале-пато…
ті зупинено гі…
роловий цех, …
космічних 60-х…
з компонентів …
ва і завдавав …
навколишньому…
Перепрофільов…
лятиме рафіно…
ну олію з умі…
Як засвідчили …
цей продукт …
ню з організм…
нуклідів.

УСЕ ПРО…

Кримінальна …
стражів право…
ми боротьби з…
про це та пр…
можна прочита…
ском вестнике…
видавати обла…
внутрішніх спр…

ДУХ З…

Захоплюючий…
понує любител…
скурсійно-виро…
ня «Дніпротур…
Любек — Копе…
гольм — Таллі…
дух забиває, ці…
Одинадцять ти…
потрібно викла…
луватися ланд…
ного Заходу.
Перша група…
тів-ентузіастів …
Таллінна.

ХРИСТИЯНС…

Ще недавно…
шиї знімали х…
рочку, виключ…
а сьогодні 120 …
Дніпродзержин…
відують недільн…
Свято-Миколаїв…
яку веде отец…

ПОВЕРНУЛАС…

Дніпропетров…
господарський …
йменовано на …
університет. Кр…
економістів і …
готуватиме теп…
генетиків.

МАННА КАША…

Чого тільки …
професійні апа…
любовачі, аби «…
ліпшити торго…
вування населе…
Ось і Дніп…
міськвиконком …
давно оригінал…
яким «з метою …
ганізації торгів…
дитячого харчу…
соків, гречаної …
здійснюватимет…
ми поліклінік …
в «одні руки» …
ся півкілограм…
...Схоже, для…
неної» перебу…
ша стає лікам…
та неабиякими …

Лідія Т…

ГОЛОС України

— Реалії —

ЛЬТУРА СЛУГОВУВАННЯ

, що відбулася у Криму, ити. Олімпіада була присвя- рчій праці — з усього пів- ся переможниці шкільних та шиття, вишивки, в'язан- Відбулися змагання, влашто- усі витвори рукоділля пере- ньському будинкові «Ма- жниці поїдуть на республі- ду. Що ж, справа корисна — обслуговування вельми ці- часів!

икласниця з Алушти Ганна вторка найкращого макраме.

УКРІНФОРМ.

— Міні-репортаж —

СПУТИ ПО ПЕТЛЮРІ

«Советский ий словарь» люру, ви, на- ıся. Забули? — загляньте. лтавської УРП Симон Васи- — український рой, і що на- земляк... на- ків С. Петлю- и вважає, що, ас отак дума- мати страшно ніяк не дума- бати, ... хоча ю ..., пет- ..., по... ці ма- рштя ц. р. родження Пет- рганізація Ру- ни проводи- диспут. Чому -перше, мод- руге, все-од- лтавських до- руватиме, як захід». І виконкому на атиме — про- итися по до- мівках, інакше — кримінал. Але проголосували, і мітинг не мітинг — захід під кодовою назвою «диспут» розпочався у Сонячному парку.

Сонця було багато, дерев — як завжди у цьому парку, з людьми виявилося трохи ту- гіше. Чоловік 200—300. У цент- рі, біля фонтану кілька жовто-блакитних прапорів, мега- фон, який час від часу пере- ходив з рук в руки — оце й увесь антураж.

Відразу ж й обмовлюся — диспуту як такого — не ви- йшло. Ті, хто час від часу гу- кали «Слава!» чи «Ганьба!» й без оратора визначили для се- бе, хто такий Симон Петлюра, решта ж — у більшості своїй стражі порядку — як у формі так і без — в дискусію не вступали. Певне, за статутом не велено. Правда, деяке по- жвавлення внесли: якийсь ди- ректор центру обміну інфор- мацією та сім'ями (за назву посади наперед вибачаюсь, се- ред гомону не розібрав), кот- рий почав за здравіє... Мсти- слава: «Я приймав патріарха...», а закінчив за упокій: «Ви ні- чого не зробили для Полтави — вас треба усіх розігнати», та група заїжджих кавказців — не то спортсменів, не то ре- кетирів (готель «Театральний» — поряд): «Што вы его слу- шаете, отнимите микрофон!...»

А чоловік собі виговорився і, певне, радий пішов додому, до сім'ї.

В організаторів же диспуту почуття, мабуть, роздвоїлися. Дякувати богу, що не побили як торік, дали славну дату сло- вами окропити. А з іншого бо- ку — старалися майже вхо- лосту. Хіба що охоронникам дещо перепало. Може, що й новенького в пам'ять врізало- ся. Не всім, звичайно. Бо лая- лися, напевно, стражі поряд- ку, покидаючи Сонячний парк: «Такий празниковий день угра- ти!» В душі, звичайно. З цим поки що у Полтаві строго. Не вірите? Приїжджайте наступно- го року до Полтави у травні — самі переконаєтеся. Бійтеся Бога, казна-що подумали, не на день народження Петлюри запрошую — просто на весня- не місто-красень помилувати- ся.

Віталій СОЛОНЕЦЬ.

— На виїзді — «зелений» —

О ДУЖЕ ХОЧЕТЬСЯ, ТО МОЖНА...

в'їзди і ви- йнятий, ра- е ж шука- здійснити бік і без ного доку- вичайно, ви- пройти льності. На ця про- республіці рейської на- обрали со- вання об'єд- Якщо во- вітчизняні оку німець- пон не бу- лід пред'я- вити лише свідоцтво про на- родження та паспорт у спе- ціальний відділ Генерально- го консульства ФРН у Киє- ві по вулиці Солом'янській, 8, та одержати анкети.

— Ми робимо цей жест з гуманних міркувань, — розповідає консул пан Рольф Вельбертс. — Адже євреї зазнали стільки страждань від гітлерівського фашиз- му. І якщо вони вже виp- шили їхати на постійне мі- сце проживання до Німеччи- ни, то навіщо чинити пере- пони?

Але всі, хто зважився на такий крок, повинні пам'я- тати, що віднині за себе і своїх рідних вони відпові- дають самі. Я маю на увазі те, що старики не одержу- ватимуть пенсію, існують проблеми з житлом і робо- тою. Щоправда, емігрантам з СРСР посильну допомогу надають німецькі єврейські общини, але особливо на неї не слід розраховувати.

Незважаючи на таке по- передження, анкети в Гене- ральному консульстві ФРН у Києві за короткий строк уже одержали понад 20 ти- сяч чоловік.

Валентина ПИСАНСЬКА.

КІВ-ТАТО І ЙОГО СВЯТО

днів, з 17 Харківщині ська муза» го відрод- культу- іаїв та об- краю. Як ізатори (а товари- управління буде чи не заходом за тньої істо- ни».

події че- та гостей ерш за все, о неба на

— Зверніть увагу —

центральних майданах Хар- кова кобзарів та бандурис- тів, фольклорних колективів, учасників художньої само- діяльності з сусідніх облас- тей України, а також давніх друзів харків'ян, майстрів мистецтв з Білгорода, Воро- нежа, Курська. В селі Ско- вородинівка, де згасло життя великого філософа україн- ського народу, пройдуть ско- вородинські ярмарки. В Чу- гуєві, на батьківщині услав- леного Рєпіна, харків'яни по- бачать старовинне слобо- жанське весілля, а на знаме- нитий Бурсацький узвіз Харкова знову повернуться бурсацькі розваги.

Будуть у нас, так би мо- вити, й сенсації місцевого значення. На будинку «Сло- во», де проживали колись провідні українські пись- менники, нарешті відкриєть- ся меморіальна дошка. А по вулиці Іванова, 35, у колиш- ній резиденції «вождів» на- роду, відчиняться двері му- зею народної творчості та декоративно-ужиткового мис- тецтва.

Микола КОСИЙ.

Телеграфним рядком з Дніпропетровська

ОЛІЯ ПРОТИ РАДІОНУКЛІДІВ

На Верхньодніпровському крохмале-патоковому комбіна- ті зупинено гідролізно-фурфу- роловий цех, який з початку космічних 60-х випускав один з компонентів ракетного пали- ва і завдавав великої шкоди навколишньому середовищу. Перепрофільований цех вироб- лятиме рафіновану кукурудзя- ну олію з умістом каротину. Як засвідчили експерименти, цей продукт сприяє виведен- ню з організму людини радіо- нуклідів.

УСЕ ПРО МІЛІЦІЮ

Кримінальна хроніка, будні стражів правопорядку, пробле- ми боротьби зі злочинністю — про це та про багато іншого можна прочитати в «Милицей- ском вестнике», який почало видавати обласне управління внутрішніх справ.

ДУХ ЗАБИВАЄ!

Захоплюючий маршрут про- понує любителям мандрів ек- скурсійно-виробниче об'єднан- ня «Дніпротурист»: Таллінн — Любек — Копенгаген — Сток- гольм — Таллінн. Подорож — дух забиває, ціна — паморочи... Одинадцять тисяч «дерев'яних» потрібно викласти, щоб поми- луватися ландшафтами північ- ного Заходу.

Перша група маєтних турис- тів-ентузіастів уже відчалила з Таллінна.

ХРИСТИЯНСЬКІ ПІОНЕРИ

Ще недавно за хрестик на шиї знімали жовтенятську зі- рочку, виключали з піонерів, а сьогодні 120 «юних ленінців» Дніпродзержинська охоче від- відують недільну школу при Свято-Миколаївському соборі, яку веде отець Олександр.

ПОВЕРНУЛАСЯ ГЕНЕТИКА

Дніпропетровський сільсько- господарський інститут пере- йменовано на аграрний держ- університет. Крім агрономів, економістів і зоотехніків, вуз готуватиме тепер й інженерів- генетиків.

МАННА КАША... ЗА РЕЦЕПТОМ

Чого тільки не придумають професійні апаратники-розподі- лювачі, аби «підвищити і по- ліпшити торговельне обслуго- вування населення»!

Ось і Дніпродзержинський міськвиконком прийняв нещо- давно оригінальне рішення, за яким «з метою поліпшення ор- ганізації торгівлі продуктами дитячого харчування» продаж соків, гречаної та манної круп здійснюватиметься за рецепта- ми поліклінік міста. Причому в «одні руки» відпускатимеmь- ся півкілограма крупи.

...Схоже, для дітей «розви- неної» перебудови манна ка- ша стає ліками від дистрофії та неабиякими ласощами...

Лідія ТИТАРЕНКО.

— Пам'ять —

КОРДОН ЗАЛИШАЄТЬСЯ МИРНИМ

Понад 144 тисячі воїнів Червоної Армії загинули, визволяючи від фашистського поневолення Чехо-Словаччину. Серед них чимало за- карпатців. Водночас десятки тисяч бійців корпусу генера- ла Л. Свободи навіки зали- шилися на нашій землі.

За доброю традицією і цього року в травневі дні від- булася зустріч представни- ків Закарпатської області та Східного Словацького краю ЧСФР, щоб вшанувати па- м'ять полеглих у боях з гіт- лерівською Німеччиною. На мітингу виступили голова Українського товариства дружби з народами ЧСФР В. Філоненко, голова феде- ральної координаційної ра- ди Товариства дружби з на- родами СРСР льотчик-космо- навт В. Ремек. Останній ска- зав:

— Нас об'єднує багато доброго. Цього не помічають лише лихі люди. Потрібно протиставити їм спільні зу- силля в ім'я прогресу та ми- ру на землі.

На святі, яке закінчилося виступами самодіяльних ко- лективів Закарпаття та Схід- ної Словаччини, були присут- ні Генеральний консул СРСР у Братіславі Л. Орлов, кон- сул ЧСФР у Києві В. Гален- ар.

Микола ГОРВАТ, власний кореспондент «Голосу України».
Закарпатська область.

— Чуєш, сурми заграли —

НЕМА Й НЕ БУДЕ

Про що ви, чоловіче добрий, тут балакаєте? А ви, тітонько? Про який такий обмін грошей, чи то «куп'юр», вибачаюся на слові, може йти мова?

Бідненький Держбанк від квітневих пертурба- цій з сотенними та пів- сотенними відійти не мо- же, — ночами всім його працівникам черги сня- ться, — а ви про акції та держпозику говори- те. Кажу вам — не пе- редбачається. Ні!

По секрету, тільки вам повідомлю, що на дум- ку **заступника голови правління Українського республіканського бан- ку Держбанку СРСР Ми- коли Туманова**, ці чутки поширюють такі темні сили, що й сказати боязко. Мафія, одним сло- вом, знову пішла ва- банк.

Та ми переможемо. Спіть спокійно. Не про- вокуйтеся. Ми ж за вас горою. Все життя. Отак.

Андрій ВОЛЯ.

Мал. Леоніда ТЕЛЯТНИКОВА.

— Сенсація! —

ДОГРАЛИСЯ

Керівники багатьох промис- лових підприємств та організа- цій стали учасниками кілька- денної ділової гри «Соціальна напруга на виробництві». Гра організована в Чернігові Ка- лузьким інститутом соціоло- гії. Учасники знайомилися з те- орією та практикою вирішен- ня проблем при страйках та інших вибухах невдоволення мас.

Серед гостей міста був віце- президент Всесоюзної асоці- ації соціологів А. ЗАЙЦЕВ. Йо- го повідомлення на прес-кон- ференції для журналістів ста- ло похмурою сенсацією.

Він сказав:

— До червня страйковий рух у країні не спадатиме, навпа- ки, наростатиме. Наприкінці травня у людей закінчаться придбані запаси, на підприєм- ствах почнеться повсюдне «скидання» зайвої робочої си- ли, у червні це призведе до першого спалаху народного невдоволення. Другий гострий його спалах буде у грудні. Економічна нестабільність, втрата зв'язків негативно по- значаться на продовольчому забезпеченні міст.

Соціолог вважає, що реаль- ної протидії цьому сценарієві нема.

Сергій ПАВЛЕНКО.
Чернігів.

ПОГОДА

Як повідомили нашому кореспонденту з Гід- рометеоцентру, сьогод- ні вдень у західній поло- вині України, 15 травня у південних областях не- великі короткочасні до- щі, грози, на решті тер- иторії без опадів. Вітер змінних напрямків, 2—7 метрів на секунду. Тем- пература вдень 16—22, вночі 6—11, градусів.

По Київській області сьогодні вдень подекуди невеликий короткочас- ний дощ, гроза. Вітер змінних напрямків, 3—5 метрів на секунду. Тем- пература 17—22 градуси.

ХТО ПОБУВАВ У ДОНБАСІ...

Наслідком бездумного господарювання вже давно стало виникнення цілих районів сплюндрованої природи. Це — і Арал, і Кривий Ріг, і зона Чорнобиля. І, безумовно, Донбас.

Область надміру техногенно перевантажена. Тут рилися шахти, споруджувалися коксівні батареї, металургійні заводи, теплові електростанції. На території Донеччини зібрана величезна маса людей — більше ніж по 200 чоловік на квадратний кілометр. Згубні промислові підприємства споживають атмосферний кисень, а натомість викидають у повітря 3,5 мільйона тонн забрудників щороку. Тобто до 700 кілограмів у розрахунку на душу населення, а в Дебальцевому, Макіївці й Маріуполі цей показник уже вимірюється тоннами.

Хто побував у Донбасі, знає, що забруднення повітря і води, нищення рослинного і тваринного світу згубно діють на здоров'я всіх жителів. Особливо жінок-матерів. Згідно з даними Донецької облсанепідстанції в 1990 році 70 відсотків ва-

Нуль уваги

гітностей ускладнювалися хворобами або закінчувалися ненормальними пологами. Народжуваність знижується. Якщо в 1970 році в області на кожну тисячу жителів народилося 14 дітей, то в 1990 році — тільки 10.

Захворюваність серед дітей і смертність при народженні катастрофічно зростає. Так, якщо в 1985 році в Донецьку хворих на очі дітей не було, то в 1988 році їх на тисячу малюків стало 27,6; з хворобами слуху — 0,82 і 54,3; відповідно із захворюваннями верхніх шляхів дихання — 450,3 і 1060,2; органів травлення — 0,8 і 2,4, шкіри — 0,0 і 4,0. Збільшується кількість дебільних дітей, що є наслідком впливу на хромосомну систему дитини негативних змін у навколишньому середовищі.

Донецький Центр охорони здоров'я населення (колишня санепідстанція) має дані про пряму залежність між забрудненням повітря, води і розповсюдженням захворювань органів дихання, гіпертонію, злоякісними новоутвореннями, в першу чергу раком легенів серед дорослого населення. Складна екологічна ситуація в області, зумовлена засміченням та руйнуванням навколишнього середовища, веде до катастрофічного погіршення здоров'я. За рівнем і темпами знищення живої природи Донецька область, як вважає заступник голови облвиконкому Г. Молодан, займає перше місце в країні. За даними Центру охорони здоров'я за захворюваннями людей злоякісними пухлинами, діабетом, виразкою шлунку Донецька область на 30—60 відсотків випереджає загальнореспубліканські показники, а первинні захворювання раком трахей, бронхів і легенів перевищують на 35 відсотків загальний рівень (51,5 проти 39,9 на 100 тисяч чоловік).

Погіршення здоров'я жителів області впливає і на суспільне виробництво. За даними Центру, щорічно в області через захворювання втрачається понад 20 мільйонів робочих днів, що завдає народному господарству збитків більш як на 1,2 мільярда карбованців.

Отже, є підстави вважати, що Донбас перетворився в зону екологічного лиха, оскільки природне середовище зруйноване, здоров'я населення погіршується, приросту населення немає. Регіон необхідно рятувати. Адже жити тут людям стало неможливо, а переселити тільки з Донецької області понад п'ять мільйонів чоловік — нікуди.

Необхідно зробити все, щоб наш спільний дім став придатним для проживання.

Людмила ДОБРОБОГ,
заступник директора Колосківської школи Старобешівського району Донецької області.

Відрядження за листом

ЦЕЙ НЕВГАМОВНИЙ ГОЛОВАЧОВ

БУВ СОБІ ЧОЛОВІК — ЯК УСІ, НІЧИМ З-ПОМІЖ ІНШИХ НЕ ВИДІЛЯВСЯ. І ОТ — ЗНАМЕНИТИЙ. ТЕПЕР ГОЛОВАЧОВА ЗНАЄ ВЕСЬ ПУТИВЛЬ.

Те, чим займається Володимир Петрович, викликає далеко не однозначну реакцію в громаді. Одні вітають, інші ганять. Хто співчуває, хто злословить. Розділилися й думки місцевих керівників. Голова Путивльського райвиконкому Ю. Думанчук та його заступник І. Крамськой, наприклад, вважають головачовську затію безнадійною. А колишній перший секретар райкому компартії (нині секретар Сумського обкому) І. Сидельник підтримував почин сім'ї.

Чим же сколихнув округу малопомітний працівник позавідомчої охорони? Про це Володимир Петрович розповів у листі до редакції. Ось його зміст.

Живучи в райцентрі, подружжя Головачових вирішило створити сімейну молочну ферму. Почали з двох корів, нині ж порають одинадцять. Торік продали державі 65 тонн молока та 3,5 тонни м'яса. За прикладом хазяйновитих сусідів й інші жителі вулиці Октябрська почали заводити корів.

Були у фермерів плани збудувати капітальний корівник, аби довести виробництво молока до ста тонн. Та трапився конфлікт, який глибоко образив Головачова.

Ця історія, судячи з намірів Володимира Петровича, може стати предметом розбирання у народному суді. Її суть — зі слів причетних до інциденту — ось у чому. Торік з фондів облвиконкому Путивльському району виділили автомобіль ГАЗ-2410. Ні для кого не було секретом, кому призначалася «Волга». Володимир Петрович писав, був на особистому прийомі у керівників облвиконкому — просив надати йому можливість придбати легковик цієї марки. Врахувавши всі обставини, насамперед вагомий внесок сім'ї фермера у виконання продовольчої програми, у Сумах пішли йому назустріч.

— У мене жодних сумнівів не було, що автомобіль дістанеться Головачову, — говорив заступник голови облвиконкому Л. Сікач.

Але члени виконкому райради більшістю голосів вирішили віддати «Волгу» сім'ї орендарів з колгоспу «Зоря».

— Рішення правильне, — переконує мене голова райвиконкому Ю. Думанчук. — Головачов багато хоче, у нього вже є машина УАЗ. А орендарі переживають період становлення і потребують підтримки. За такими колективами — майбутнє. Головачову ж я не довіряю. Скільки разів пропонували йому — бери землю, забезпечуй своє господарство власними кормами. Не хоче. От вам і фермер!..

Непереконливі ваші аргументи, Юріє Веніаміновичу. Як і відповідь вашого заступника І. Крамського на скаргу Головачова. Основною причиною відмови фермеру, стверджуєте ви, стало те, що раніше він як переможець змагання уже придбав позачергово УАЗа. Але ж в умовах змагання не було (до конфлікту) пункту, який би не дозволяв кращому здавачу молока вдруге скористатися правом на придбання автомобіля. Згоден, два легковики на одну сім'ю — багатенько. Але ж усі знають: УАЗа Володимир Петрович пристосував для перевезення вантажів, у тому числі бідонів з молоком на молокозавод. Такий фургон — не розкіш, а технологічна необхідність.

Не буду висловлювати власної точки зору, та й мова, власне, не про автомобіль. Коли б не він, то щось інше рано чи пізно вилилося б у конфлікт. Районне керівництво недолюблює, видно по всьому, Головачова. Дуже вже невгамовний, настирливий він чоловік. У виконком приходить — то жомом допоможіть розжитися, то шалівкою. Кому потрібні чужі клопоти?

Зі слів голови райвиконкому виходить, ніби Головачов дбає лише про власну вигоду. З таким підтекстом подається те, що останній не займається кормовиробництвом, а купує корми за готівку. Але ж де тут одностороння вигода? Може, радгосп «Спадщанський» продав фермеру сіно за безцінь? Ні, платив Володимир Петрович стільки, скільки й інші молоководзавачі. Нормальні економічні відносини на користь обом партнерам. В усякому разі радгосп виграв від співробітництва з Головачовим: без зданого ним молока, яке пішло в залік господарству, колектив не виконав би плану, а відтак втратив би чималу суму преміальних.

Ні, не ліпиться з Володимира Петровича образ типа, що, як мовиться, собі на умі. Робить він з сім'єю добре діло — і собі, і для людей. Таких варто підтримувати.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Сумська область.

Коротко з листів

Я комуніст, але стою на позиції демократичного напряму, тобто за відродження нашої національної свідомості, культури. Справжньої незалежності й волі всіх народів, які проживають на Україні, щоб усі вони могли сповідувати свою духовність, культуру й національну гідність, але разом з тим поважали мову, суверенітет України.

С. ПІНЧУК.
Степань Ровенської області.

* * *

Тривалий час, спекулюючи на наших труднощах, новоявлені демократи змагаються в тому, як дошкульніше вдарити по комуністах та Радянській владі. Не чутно від них, як поліпшити життя народу, як відродити економіку, сільське господарство. Мета їх — продати наші землі іноземним громадянам, відділити Україну від Союзу. Тепер уже всі люди це розуміють.

І я мушу сказати, що чим більше вони галасують, тим більше самі себе викривають як вороги, а не друзі трудящих мас.

О. ПАСЬКО.
Київська область.

* * *

...Боляче дивитись, що демократичні завоювання перебудови — гласність і плюралізм — починають декому мозолити очі. З усього видно, що в нашій країні почався наступ консервативних сил. Але це ні до чого доброго не приведе. Попередні десятиліття наочно показали, до чого доводить людину й суспільство уніфікація мислення, заідеологізованість, тупа й покірна всеїдність...

А. СОБОЛЄВ.
Попівка Конотопського району Сумської області.

* * *

Не віриться, що моя рідна Україна не може вийти з цієї страшної кризи. Пам'ятаю часи, коли прилавки гнулися від продуктів та інших товарів, а що тепер є на тих самих прилавках? Я звертаюся до нашого парламенту, що топчеться на одному місці, — хто винен? Що робиться, щоб змінити становище?

І. ЛЕОНЕНКО.
В. Дубечня Вишгородського району Київської області.

Володимир ПИЛИПЧУК

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ВЛАСНОСТІ

Ринкові студії

Важливою умовою функціонування ринкової економіки та забезпечення її ефективного розвитку є наявність великої кількості самостійних, вільних товаровиробників. Вони несуть економічну відповідальність не тільки своїми поточними доходами, а й власним майном. Ці підприємці повинні мати свободу господарської ініціативи, в тому числі право займатися на свій ризик будь-якою не забороненою законодавством діяльністю; самостійно визначати виробничу програму; обирати постачальників, призначати ціни в межах установлених державою правил; розпоряджатися доходами, що залишились після оподаткування та інших обов'язкових платежів; наймати й звільняти працівників відповідно до чинного законодавства; визначати форми і розміри заробітної плати, системи оплати праці та винагород.

Найважливішим напрямом створення умов для формування різноманітних форм власності є здійснення комплексу заходів щодо її роздержавлення: безоплатна передача державного майна, його викуп чи оренда з наступним викупом, перетворення підприємств на акціонерні товариства з правом володіння, користування, управління й відчуження.

Таким чином можна подолати відчуження працівників від засобів і результатів виробництва. Людина, що є власником, стає вільною економічно, бо має засоби для забезпечення життя, яких її ніхто не може позбавити. Вона перестає бути наймитом у держави, у зв'язку з чим починає зберігати та примножувати своє майно і результати праці як господар. При цьому власник не зможе бути позбавлений засобів до існування за політичними переконаннями. На виборах органів державної влади він буде зацікавлений голосувати за тих кандидатів, які є фахівцями, здатними професійно захищати його інтереси як власника. Буде усунено можливість некомпетентного втручання в діяльність підприємців неспеціалізованих громадських структур, буде передбачено гарантоване відшкодування збитків, завданих випадковим чи навмисним втручанням.

Наступне — стабілізація економіки. За роки неефективного її функціонування на Україні створився внутрішній борг. Одночасно відкладений попит становить суму, що дорівнює щорічним виплатам населенню у вигляді заробітної плати, пенсії та ін. Таким чином, переведення основних фондів до категорії товарів вільної реалізації буде одним із заходів стабілізації економіки шляхом зв'язування надмірної кількості грошей, які є в обігу.

Це приведе до того, що в процесі становлення ринкових відносин, роздержавлення власності будуть створюватись умови для вільного міжгалузевого переміщення інвестицій, робочої сили, що, в свою чергу, сприятиме структурній перебудові економіки та вдосконаленню зовнішньоекономічних зв'язків, інтеграції економіки України в систему світових господарських зв'язків. Структурна перебудова є необхідною умовою ринкової рівноваги, ефективності всіх механізмів ринку. Вона викликається до життя ринком, і ринок (співвідношення між попитом і пропозицією) одночасно стає засобом регулювання цієї рівноваги.

Залучення іноземних інвестицій для опанування передової технології, розширення виробництва наукомістких і конкурентоспроможних товарів, збільшення економічного потенціалу держави для задоволення потреб внутрішнього ринку й розширення експортних можливостей — то наступна площина проблем реформи, які повинні вирішуватись паралельно з роздержавленням власності і становленням свободи підприємництва.

Головний принцип роздержавлення має бути таким: дотримання інтересів трудящих та суспільства. Для його реалізації потрібно забезпечити першочерговість придбання державного майна колективами підприємств, що роздержавлюються, рівні можливості тим, хто проживає на території України, хто є громадянином республіки, одержати свою частку власності.

Інтереси суспільства полягають у тому, що не можна допустити марнування майна. Значна його частина має бути продана, а кошти витрачено на підвищення добробуту соціально незахищених верств населення. Крім того, є обмежене коло майна, яке на першому етапі недоцільно роздержавлювати повністю, бо воно сприяє виконанню державою специфічних функцій — обороноздатності, існування виробничої та соціальної інфраструктур. Це майно повинно акціонуватись, а акціонерами мають бути також державні структури України.

Наступний принцип — добровільність. Він передбачає неможливість примусу до придбання акцій чи викупу майна. В тому числі землі. Проте якщо є бажаючі купити землю, ми таку можливість повинні надати. Акцент при роздержавленні сільськогосподарського виробництва треба робити на приватизації земель, що нині є не досить продуктивними і малорентабельними. Идеться про ті колгоспи, які не забезпечують планової врожайності. Ні в якому разі не слід розпочинати масової приватизації з сильних господарств, щоб не повторити помилок 30-х років, коли були ліквідовані саме ті господарства, які в основному годували країну. Маються на увазі господарства куркулів, середняків, заможних селян.

Роздержавлення на селі бажано проводити до весняної сівби та після закінчення сільськогосподарських робіт, аби не дезорганізувати виробництва. При цьому впровадити систему нормованого розподілу продуктів. Але вже сьогодні слід надати колгоспам статус вільних підприємців і не втручатися в їх господарську діяльність.

Ще один принцип — специфічність роздержавлення в різних галузях народного господарства. Це — неподільність деяких видів фондів, рівня заощаджень працюючих тощо.

Мається на увазі те, що, наприклад, у видобувній промисловості ми можемо роздержавлювати лише засоби виробництва і аж ніяк не природні ресурси. Тож методики роздержавлення мають враховувати специфічність тієї чи іншої галузі.

Останнє — гласність. Усі умови роздержавлення мають бути відомими майбутнім власникам засобів виробництва з моменту прийняття відповідних законодавчих актів України. Для цього слід залучити засоби масової інформації та видрукувати окремою брошуркою в необхідній кількості не пізніш як за місяць до початку процесу закони й методичні положення. Аби кожен зміг обміркувати, зробити свідомий вибір.

Відповідно до статистичних даних вартість виробничих фондів Радянського Союзу становить 3,5 трильйона карбованців. Тобто частка України у вартості виробничих фондів оцінюється в 664 мільярди. А вартість усіх фондів України — 558 мільярдів карбованців. Тобто 10,7 тисячі на кожного жителя, якщо роздержавлювати серед них лише те, що розташоване на території України. Цей аналіз свідчить, що при рівному розподілі основних фондів Радянського Союзу між його жителями громадяни нашої республіки мають одержати у власність не тільки 558 мільярдів, що є на Україні, а й 86 мільярдів основних фондів поза її межами. Адже створювалися вони спільними зусиллями.

Якщо врахувати ще вивезення обладнання за межі України під час війни, то питання про ці 86 мільярдів поза її межами має під собою історичний грунт. Проте якщо Україна з якихось причин відчужується від претензій на ці гроші, розрахунки треба вести від тих основних фондів, що були на її території на момент прийняття Декларації про суверенітет та створені після цього. Фонди, які були передані іншим республікам союзним урядом після проголошення Декларації, мають бути повернені на Україну.

Процес роздержавлення має йти за такою схемою.

Передача загальносоюзної власності у власність Української держави, розподіл сукупної державної власності на рівнях власності держави (неподільної або виключної, власності всього народу) та всіх Рад. Наступний етап роздержавлення — передача в сімейну, колективну, кооперативну, приватну, акціонерну власність. У власності на рівні Української держави мають лишитись: електроенергетика, шляхи державного та європейського значення, залізниці, цивільна авіація, океанічний та морський флот, пошта, телеграф.

Але це не означає, що на ці галузі поширюється виключна монополія держави. Можливе створення паралельних структур і на транспорті, і в зв'язку... Однак те, що є на сьогодні в цих галузях, на першому етапі не підлягає роздержавленню. При цьому, якщо з'являться бажаючі заснувати свою пошту чи свій телеграф, — будь ласка!

Зовнішній та внутрішній борги залишаються у власності держави, а також магістральні нафто- та газопроводи, магістральні водні канали, Національний державний банк, майно Збройних Сил, Міністерства внутрішніх справ, КДБ, порти, вокзали, пристані, національні парки, приміщення державних установ, земля, на якій вони розташовані, тощо.

У власності Рад обласного рівня — шляхи обласного значення, приміщення обласних Рад та земля, на якій вони розташовані, УВС, інші обласні інфраструктури.

У місцевих Рад — муніципальна (комунальна) власність: комунікації, медичні та навчальні заклади, частина житлового фонду, земля.

Що може бути об'єктом роздержавлення? Передаються в колективну та приватну власність фонди виробничого призначення, крім тих, що залишились у власності держави та місцевих Рад: промисловість, транспорт, сільське господарство, торгівля, громадське харчування, матеріально - технічне забезпечення. А також невиробничого призначення: житловий фонд, житлове будівництво, частина фондів комунального господарства, побутового обслуговування, земля.

Список об'єктів, що роздержавлюються, обсяги роздержавлення визначаються та затверджуються Верховною Радою за поданням уряду.

(Далі буде).

(Продовження. Початок див. у номерах 87 і 88).

Спорт

З ПОТОКУ ПОВІДОМЛЕНЬ

Бокс. У шведському місті Гетеборзі пройшов чемпіонат Європи. Збірна СРСР здобула 9 медалей. Три з них — золоті. Вони дісталися К. Дзю, Є. Бєлоусову та І. Акопхакяну. Львів'янину Р. Завуличному вручено бронзу.

Футбол

НОВАЧОК — СЕРЕД ЛІДЕРІВ

Схоже, чернівецька «Буковина» — дебютант першої ліги — обжилася в новому для себе турнірі. Спершу, як і належить новачкові, буковинці кілька разів спіткнулися. Але поступово прийшли до тями, стабілізували гру і демонструють притаманний їм футбол — технічний, гнучкий. Після перемоги в Ризі над «Пардаугавою» — 2:0 наші земляки перебралися до Ленінграда і там не залишилися без очок. «Буковина» розійшлася мирно — 0:0 з місцевим «Зенітом», який під керівництвом відомого тренера Юрія Морозова плекає надії на повернення до вищої ліги.

Тепер чернівчани проведуть серію домашніх матчів. Хотілося, звичайно, щоб вони порадували своїх прихильників і зберегли місце серед лідерів чемпіонату СРСР. У всякому разі, сподіватимемося, що головний наставник «Буковини», заслужений тренер України Юхим Школьников вже накреслив оригінальні плани на поєдинки з «Ротором» (17 травня) і «Кайратом» (20 травня).

Результати інших матчів восьмого туру: «Ростсільмаш» — «Тілігул» — 0:0, «Нефтчі» — «Нафтовик» — 0:2, «Динамо» (Сухумі) — «Новбахор» — 0:0, «Уралмаш» — «Факел» — 3:0, «Геолог» — «Текстильник» — 1:0, «Пардаугава» — «Зімбрул» — 1:0, «Ротор» — «Динамо» (Ставрополь) — 3:1, «Кайрат» — «Котайк» — 2:1, «Кубань» — «Таврія» — 1:1, «Локомотив» — «Шинник» — 2:1.

Після цього команди-учасниці мають такі очкові показники: «Тілігул» — 12, «Ротор» — 11, «Буковина», «Новбахор» і «Таврія» — по 10, «Текстильник», «Ростсільмаш», «Зеніт» і «Динамо» (Сухумі) — по 9, «Уралмаш», «Локомотив», «Геолог» — по 8, «Нафтовик», «Кайрат», «Зімбрул» — по 7, «Нефтчі» — 6, «Шинник», «Динамо» (Ставрополь), «Факел» — по 5, «Котайк» і «Пардаугава» — по 4, «Кубань» — 3.

Тепер інформація на міжнародну тему. Як відомо, завтра в Роттердамі пройде фінальний матч розиграшу Кубка кубків. Кривдник київського «Динамо» — іспанська «Барселона» зустрінеться з англійським «Манчестер Юнайтед». Так от, лідер чемпіонату Іспанії, за словами його тренера Йохана Кройффа, вирушає до Нідерландів не в найкращому настрої. Його каталонцям зіпсували футболісти клубу «Кадіс», які минулої суботи в матчі чергового туру національного турніру буквально розгромили «Барселону» — 4:0.

Тому ще більший інтерес викликатиме ця зустріч. На жаль, радянське телебачення не вестиме трансляції з Роттердаму...

Віктор ГЕНЧУК.

З усього Союзу

Заступник міністра шляхів сполучення СРСР В. Бутко повідомив, що заборгованість радянських залізниць зарубіжним нині становить більш ніж 45 мільйонів доларів.

Щоденно ця заборгованість зростає ще на 150 тисяч доларів через те, що уряд СРСР не виділяє МШС кошти для оплати проїзду іноземними територіями радянських громадян, які купують квитки за карбованці.

* * *

Експорт фінських фірм до СРСР знизився в січні 1991 року на 34 відсотки порівняно з січнем 1990 року. Цей процес триває.

Загальний експорт до Радянського Союзу в 1990 році становив більш ніж 12 мільярдів фінських марок, в той час як імпорт — 10 мільярдів марок.

* * *

Як повідомив перший заступник голови Держагропрому Татарстану М. Енвальд, у 1991 році більше половини з 1040 колгоспів і радгоспів Татарстану можуть стати нерентабельними. Вже сьогодні в деяких господарствах нічим платити заробітну плату колгоспникам і робітникам радгоспів.

За матеріалами агентства «Постфактум».

Експрес-новини

Як повідомляє американська компанія Ей-Бі-Сі, офіційний представник Президента СРСР заявив, що майбутня зустріч між Горбачовим і Бушем може бути вліку у Москві. Представник запевнив, що зустріч відбудеться обов'язково, хоча конкретної дати поки що нема.

* * *

Лідер республіканської меншості в американському сенаті Доул, в інтерв'ю компанії Ен-Бі-Сі сказав, що США мусять якомога швидше надати СРСР кредити на закупівлю зерна. Москва попросила кредитів на 1,5 мільярда доларів, але адміністрація Буша поки що відповіді не дала. В п'ятницю до Радянського Союзу вилетить група американських експертів для вивчення радянської системи розподілу продовольства. За словами представника Білого дому, звіт про поїздку вплине на рішення про надання кредитів.

* * *

Голова Верховної Ради РРФСР Єльцин розпочав свій візит в Чехо-Словаччину. За повідомленням агентства Рейтер, очікується підписання договору про дружбу і співробітництво між ЧСФР і РРФСР. Єльцин повинен був виступити на засіданні Федеральних зборів у Празі, але чехословацькі депутати вирішили, що такого роду честь виявляється лише керівникам держав. Та, незважаючи на це, Єльцин виступить на закритому засіданні перед депутатами і зустрінеться з президентом ЧСФР Гавелом.

* * *

Держсекретар США Бейкер повідомив, що США і СРСР досягли принципової згоди про можливість мирного врегулювання на Близькому Сході. За словами американських офіційних осіб на зустрічі Бейкера і президента Сирії Асада, останній не погодився з деякими умовами для його участі в конференції. На думку Ассошіейтед Пресс, це ставить під сумнів можливість проведення такої конференції. Зокрема, Сирія вимагає, щоб на цій зустрічі обов'язково була представлена ООН. Ізраїль виступає проти цього, побоюючись тиску.

* * *

ООН взяла під свій контроль два табори курдських біженців в Іраку, збудованих американськими солдатами. ООН повинна віднайти приблизно 4 мільйони доларів (на день) для функціонування таборів.

* * *

За останніми повідомленнями американської преси, США вивчають питання припинення допомоги афганським повстанцям в наступному фінансовому році. Представник Білого дому повідомив, що політика щодо афганських повстанців переглядається. На думку провідних аналітиків, таким чином США прагнуть вплинути на СРСР, щоб той зменшив допомогу кабульському режиму. Окрім того, враховується факт, що три групи опору в Афганістані під час війни в Персидській затоці підтримували Ірак.

* * *

За останні два тижні в сутичках між хорватами і сербами загинуло 20 чоловік. Армії дано наказ підтримувати порядок.

* * *

Прем'єр-міністр Угорщини Антал розпочав офіційний візит в Ізраїль. Антал у Тель-Авіві підпише договір про взаємний захист капіталовкладень.

Наш прес-клуб

ЧИ В ГРОШАХ СПРАВА

Агентство Рейтер про радянський еміграційний закон

Радянський парламент, що побоюється масового виїзду з країни, незабаром схвалить довгоочікуваний законопроект, який пом'якшить обмеження на еміграцію, повідомив високопоставлений член парламенту.

Микола Нейланд, член Комітету в закордонних справах Верховної Ради СРСР, підкреслив, що депутати консервативного напряму та інші парламентарії, які вже давно висловили незгоду з еміграційним законом, фактично блокували прийняття цього документа.

— Офіційна причина... в тому, що цей закон буде коштувати країні дуже дорого, — сказав Нейланд у розмові з кореспондентом агентства Рейтер. — Проте головна причина не економічна, а політична і має ідеологічний характер.

За словами Нейланда, новий законопроект, що надасть радянським громадянам автоматичне право на паспорт, терміном на п'ять років, блокований на невизначений строк через побоювання, що тисячі людей можуть виїхати з країни від економічних нестатків.

— «Союз» (впливова консервативна парламентська група) виступає проти еміграції. Вони постійно говорять про «відплив розумних голів» і стверджують, що мільйони людей, готові виїхати, якщо їм буде надано такий шанс, — сказав Нейланд.

Середньомісячна заробітна плата в Радянському Союзі становить 270 карбованців (459 доларів за завищеним офіційним курсом), і навіть лікарі та вчені, як правило, одержують не більше 400 карбованців на місяць. Середній термін перебування в черзі на житло у великих містах — від восьми до десяти років.

Радянські громадяни одержують «внутрішній» паспорт у 16-літньому віці, проте одержання документів для поїздки за кордон суворо обмежено.

Наприкінці минулого року Джордж Буш припинив на півроку дію поправки Джексона-Веніка, сподіваючись на прийняття радянським парламентом еміграційного законодавства.

Поправка Джексона-Веніка, ухвалена в кінці 70-х років, забороняла Вашингтону надавати Москві експортні кредити до скасування еміграційних обмежень.

Як сказав один акредитований у Москві високопоставлений західний дипломат, він сумнівається, що цей законопроект незабаром набуде сили закону.

— Ми чули, що його поклали в довгий ящик, — сказав цей дипломат. — Вони ось уже рік обіцяють, що законопроект буде схвалено, а він до цього часу не прийнятий.

Радянські офіційні представники говорять, що еміграційне законодавство коштуватиме країні від 10 до 20 мільярдів карбованців (від 17 до 34 мільярдів доларів за офіційним курсом), необхідних для випуску нових паспортів і бланків митної декларації. Крім того, Москві доведеться переглянути угоди про повітряне сполучення з іншими державами з метою збільшення кількості авіарейсів з СРСР.

Федір Бурлацький, член парламентського Комітету в закордонних справах, якому доручено розробку цього законопроекту, заявив, виступаючи недавно на семінарі, що радянський уряд уже схвалив еміграційне законодавство, проте воно «застряло» в бюджетній комісії парламенту.

За останні півтора року близько 230 000 радянських євреїв залишили Радянський Союз і переїхали в Ізраїль. Це ще більше посилило побоювання щодо можливості масової втечі з країни в разі схвалення законопроекту про свободу еміграції.

Ісраель Май-Амі, офіційний представник ізраїльського консульства у Москві, сказав, що відсутність еміграційного законодавства аж ніяк не вплине на виїзд радянських євреїв з СРСР, а також спростував повідомлення про те, що у зв'язку з недостачею робочих місць в Ізраїлі, багато радянських євреїв відмовляються або відкладають еміграцію.

— Природно, в Ізраїлі є певні труднощі, — зазначив Май-Амі. — Проте немає жодних ознак того, що велика кількість людей відкладає еміграцію із СРСР.

У понеділок у Вашингтоні стало відомо, що, на думку офіційних представників Сполучених Штатів, будь-які спроби Радянського Союзу зволікати скасування еміграційних обмежень можуть загальмувати кроки американської сторони по наданню СРСР поліпшеного торгового статусу.

За словами офіційних американських діячів, без схвалення Радянським Союзом законопроекту про свободу еміграції президенту США Бушу буде важко підтвердити право Москви користуватися сільськогосподарськими позичками і претендувати на загальне поліпшення свого торговельного статусу в плані скорочення тарифів.

А як у них!

БОЛГАРІЯ:

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ КРИЗИ

В умовах кризи, в якій перебуває Болгарія, а також при інтенсивній зміні цін на товари і послуги рівень соціального мінімуму в країні швидко змінюється, зазначає в останньому номері щотижневик «Ікономіческі живот». У період з 1989 року до березня цього року після лібералізації цін він зріс у 4 — 4,3 раза.

Як свідчить аналіз структури соціального мінімуму, найбільш висока відносна частка витрат на продукти харчування —від 49 відсотків для сім'ї, що складається з двох пенсіонерів, до 54 відсотків у сім'ях з двома дітьми. У багатьох країнах подібний рівень оцінюється як критерій, котрий свідчить про те, що сім'я перебуває на межі бідності.

Великою є і частка витрат на житло, меблі, побутові товари — при тому, що соціальний мінімум включає власне житло, побудоване за допомогою позики за цінами 1989 року, що пов'язано з відповідними витратами на його придбання. Щотижневик наводить таблицю, згідно з якою мінімальні затрати сім'ї з однією дитиною розподіляються за нинішніх умов таким чином: продукти харчування — 47,62 відсотка; спиртні напої — 0,68, одяг, взуття — 9,86, житло, меблі, побутові товари —14,10; освіта, відпочинок, культура і розваги — 2,64; охорона здоров'я — 3,77; послуги — 15,99; обов'язкові і добровільні виплати — 5,34. У порівнянні з 1989 роком значно скоротилися витрати на одяг і взуття, при цьому зросла сума витрат на послуги.

На початку економічної реформи, підкреслює газета, офіційно було визначено соціальний мінімум у середньому в 621,4 лева на душу населення. Разом з тим, як свідчить практика, за даними на лютий 1991 року він значно перевищив передбачений рівень. Найбільше перевищення було в чоловіків у сім'ї з трьох чоловік з однією дитиною — на 142,73 лева, у жінок — на 134,77; у чоловіків у сім'ї з чотирьох чоловік — на 123,04; у жінок — 114,61.

Підписана тристороння угода між урядом, синдикатами, роботодавцями пропонує, що для компенсації зростання цін до мінімальної заробітної плати необхідно додати таку суму, яка гарантує 70 відсотків соціального мінімуму. Таким чином, уже сама угода припускає, що частина населення повинна скоротити свої потреби як мінімум на 30 відсотків. У той же час стрибок цін, який перевищив запропонований урядом рівень, значно збільшить цей розрив між необхідним і можливим задоволенням потреб.

Що стосується пенсіонерів, незалежно від компенсацій, які на перший погляд не є малими, і порівняно низького соціального мінімуму тільки та частина з них, яка одержує максимальну або близьку до неї пенсію, може досягнути рівня споживання відповідно до соціального мінімуму.

Звичайно, зазначив щотижневик, частина населення поки що може надіятися на нагромадження запасів, але інша, яка розраховує головним чином на заробітну плату, уже переступила межу бідності або перебуває на шляху до цього. Поки що цей процес пом'якшується запасами одягу, продуктів, предметів побуту. Але якщо ціни затримаються навіть на нинішньому рівні, то незабаром переважна частина сімей у країні буде жити на рівні, значно нижчому соціального мінімуму.

Андрій ЧУПАХІН.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар Віталій Суддя.

Черговий редактор — Віктор Косарчук.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори:
Тамара Баштанник,
Наталія Власик,
Людмила Морозова,
Антоніна Сильверстова,
Людмила Нєсєна,
Любов Станачич,
Людмила Терещук.

Верстальники:
Тетяна Балюк,
Алла Будникова,
Марія Солодюк,
Ольга Яценко,
Сергій Скаженюк.

Лінотипісти:
Віктор Процун,
Раїса Гринюк.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03150911.